

СТРАТЕГІЇ ТА МЕТОДИ УПРАВЛІННЯ ПРОБЛЕМНИМИ КРЕДИТАМИ КОМЕРЦІЙНИХ БАНКІВ

Висока частка проблемної кредитної заборгованості у кредитному портфелі банківської системи України (54,54 % у 2017 р.) свідчить про необхідність вироблення нових теоретичних і методичних підходів до формування системи управління проблемними кредитами банків в умовах економічної кризи, розробки та реалізації відповідних стратегій і методів, які забезпечать максимальне зменшення втрат за кредитними операціями.

Питання групування стратегій та методів урегулювання проблемної кредитної заборгованості знайшло відображення в роботах таких науковців, як О.С. Білай, Т.М. Болгар, Л.А. Дудинець, Е.Ю. Лисенко та О.Р. Яременко. Незважаючи на достатній рівень висвітлення даної проблематики в економічній літературі, залишаються невирішеними питання щодо можливості практичної імплементації існуючих підходів щодо класифікації стратегій та методів управління проблемними кредитами в банківську політику з урегулювання проблемної кредитної заборгованості.

Дослідження різних точок зору щодо групування стратегій та методів управління проблемними кредитами дало змогу розробити класифікацію банківських стратегій управління проблемними кредитами залежно від характеру застосовуваних методів, що передбачає виділення чотирьох стратегій: реструктуризації проблемного кредиту, претензійно-позовної стратегії, продажу (передачі) проблемного кредиту та списання безнадійного кредиту (див. рис. 1).

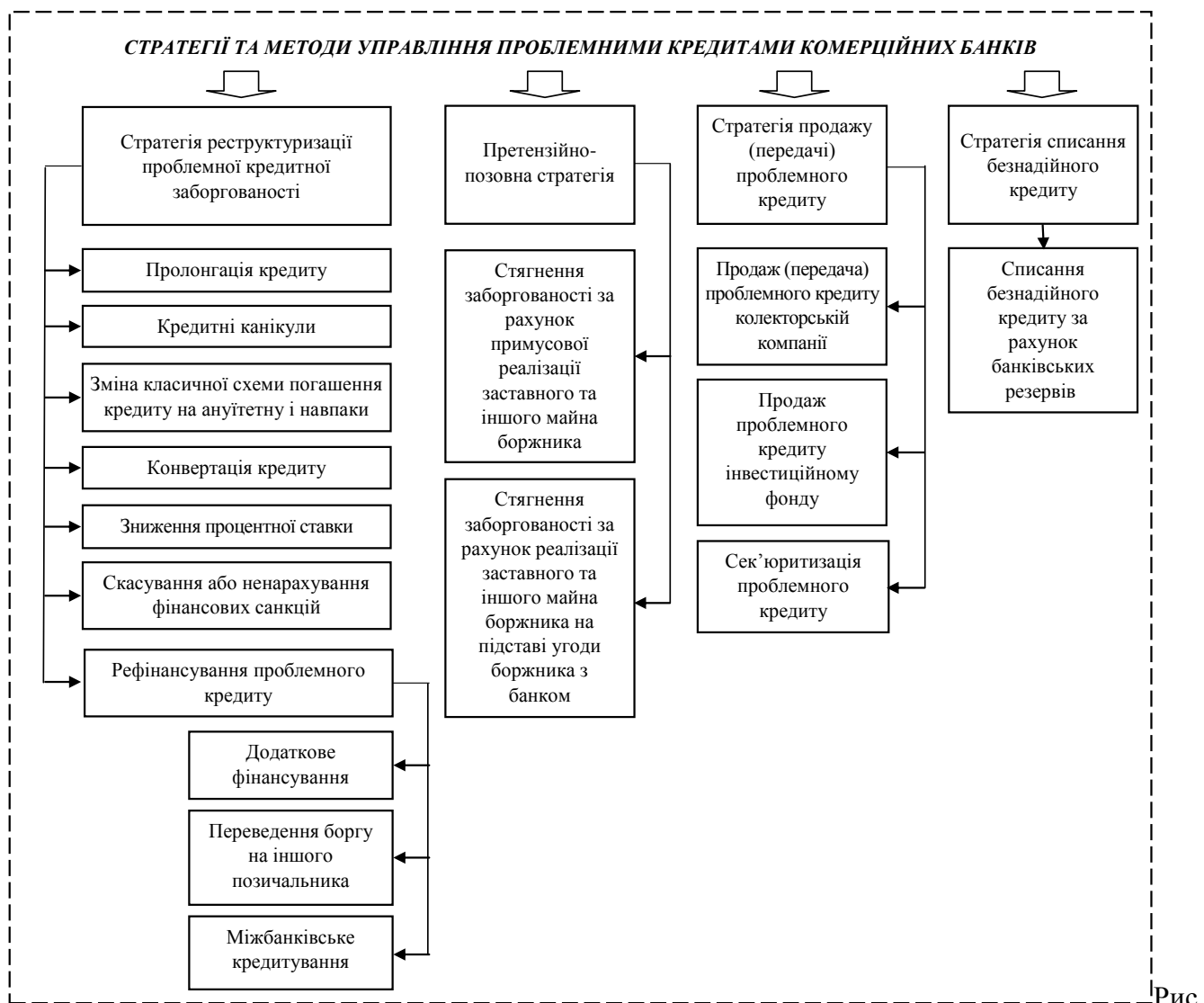
Вивчення досвіду застосування вітчизняними банками різних стратегій управління проблемними кредитами показало, що в сучасних умовах господарювання найвищі шанси на повне погашення проблемної кредитної заборгованості, як правило, дає застосування стратегії реструктуризації проблемного кредиту. Реструктуризація проблемної кредитної заборгованості, за умови раціональної реалізації, водночас дозволяє позичальнику продовжувати планомірно погашати кредит і дає можливість банку отримати максимальну суму доходів за кредитною операцією.

Виявлено, що складність процедури оформлення, необхідність ретельного контролю за її проведенням та вкрай жорсткі вимоги до нового позичальника ускладнюють застосування рефінансування через третю особу як методу реструктуризації проблемних банківських кредитів в Україні. В свою чергу, конвертація проблемних валютних кредитів в умовах постійної девальвації гривні може призвести до значних збитків банківських установ, які змушені будуть віднести негативні курсові різниці на зменшення фінансових результатів.

Застосування претензійно-позовної стратегії урегулювання проблемної кредитної заборгованості є раціональним лише у тому випадку, якщо наявного в боржника ліквідного майна достатньо для погашення прийнятої для банку частини боргу. Стягнення заборгованості за рахунок примусової реалізації заставного та іншого майна боржника ускладнюється довготривалими і досить витратними процедурами судового провадження, арешту і реалізації виконавцями майна боржника, можливістю оскарження з боку позичальника та наявністю встановленого законом мораторію на примусове стягнення нерухомого майна громадян України, наданого як забезпечення споживчих кредитів в іноземній валюті. Добровільна реалізація майна боржника потребує здійснення банком контролю за ціною продажу та цільовим спрямуванням виручених коштів (на погашення проблемної кредитної заборгованості).

Продаж (передача) проблемних кредитів вітчизняними банками ускладнюється нерозвиненістю відповідної нормативно-правової бази, труднощами з пошуком потенційних покупців в умовах економічної та політичної кризи та оподаткуванням податком на прибуток сум резервів, використаних банком на покриття застосованих при продажі дисконтів (знижок). Встановлено, що банківська спільнота України загалом не розглядає продаж проблемних кредитів інвестиційним фондам та сек'юритизацію як можливі варіанти врегулювання проблемної кредитної заборгованості у зв'язку з відсутністю правової ясності та достатнього досвіду в даному питанні. Вітчизняні колектори широко застосовують до боржників заходи впливу, сумнівні з точки зору

права та моралі, що, в свою чергу, породжує репутаційні ризики банків України у разі використання послуг неконтрольованих колекторів та зумовлює поширення практики заснування банками дочірніх колекторських компаній.

1. Стратегії та методи управління проблемними кредитами комерційних банків

Стратегія списання безнадійних кредитів за рахунок банківських резервів застосовується тоді, коли банк не має жодної надії на стягнення заборгованості, або очікуваний обсяг заборгованості, що може бути стягнуто, нижче вже понесених і необхідних витрат. У вітчизняних умовах господарювання використання цієї стратегії має обмежений характер у зв'язку з недосконалістю законодавства, що регулює політику банків у сфері формування резервів, та оподаткуванням податком на прибуток сум резервів, використаних на покриття проблемної заборгованості, простроченої менше 360 днів.

Запропонована класифікація стратегій та методів управління проблемними кредитами може використовуватися в процесі розробки та реалізації банківської політики у сфері урегулювання проблемної кредитної заборгованості.